

Konstytucja Republiki Estońskiej

Eesti Vabariigi põhiseadus

**Konstytucja Republiki Estońskiej
przyjęta przez obywateli Republiki Estońskiej
w referendum przeprowadzonym w dniu 28 czerwca 1992 r.**

Tłumaczenie: Aarne Puu

Podstawą przekładu był tekst Konstytucji w języku estońskim ogłoszony w urzędowym organie publikacyjnym Estonii „Riigi Teataja” (RT) nr 26 z 6 lipca 1992 r., poz. 349. W 2003 r. Konstytucja została zmieniona ustawą uchwaloną w dniu 25 lutego 2003 r. (RT nr 29 z 19 III 2003 r., poz. 174); ustawą o uzupełnieniu Konstytucji Republiki Estonii przyjętą w referendum przeprowadzonym 14 września 2003 r. (RT nr 64 z 10 X 2003, poz. 429); ustawą z dnia 12 kwietnia 2007 r. (RT nr 33 z 20 IV 2007, poz. 210) oraz ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej uchwaloną w dniu 13 kwietnia 2011 r. (RT nr 1 z 27 IV 2011 r.). W trakcie prac nad przekładem uzupełniającą korzystano z tekstu ujednoliconego w wersji angielskiej zamieszczonego na stronie internetowej <www.legaltext.ee>.

Ostatnia zmiana z dnia 13 kwietnia 2011 r.

Spis treści

Rozdział I. Zasady ogólne	229
Rozdział II. Podstawowe prawa, wolności i obowiązki	229
Rozdział III. Naród	235
Rozdział IV. Riigikogu	235
Rozdział V. Prezydent Republiki	237
Rozdział VI. Rząd Republiki	238
Rozdział VII. Ustawodawstwo	240
Rozdział VIII. Finanse i budżet państwa	241
Rozdział IX. Stosunki międzynarodowe i umowy międzynarodowe	242
Rozdział X. Obrona państwa	242
Rozdział XI. Kontrola państwowa	243
Rozdział XII. Kanclerz Sprawiedliwości	244
Rozdział XIII. Sądy	245
Rozdział XIV. Samorząd lokalny	245
Rozdział XV. Zmiana Konstytucji	246
Ustawa o uzupełnieniu Konstytucji Republiki Estonii	247

*Wyrażając niezachwianą wiarę i niezłomną wolę
wzmacniania i rozwijania państwa,
które utworzono w niewygasłym prawie państwowego
samostanowienia narodu Estonii i proklamowano
24 lutego 1918 r.,
które opiera się na wolności, sprawiedliwości i prawie,
które jest ostoją wewnętrznego i zewnętrznego pokoju
oraz rękojmą społecznego postępu i ogólnej korzyści
dla obecnych i przyszłych pokoleń,
które powinno zagwarantować przetrwanie narodu
estońskiego, jego języka i kultury po wsze czasy –
Naród Estonii, na podstawie § 1 Konstytucji,
która weszła w życie w 1938 roku, w referendum
przeprowadzonym 28 czerwca 1992 r., przyjął
niniejszą Konstytucję¹.*

Rozdział I

Zasady ogólne

§ 1

Estonia jest niepodległą i suwerenną republiką demokratyczną, w której władza najwyższa należy do narodu.

Niepodległość i suwerenność Estonii jest nieprzemijająca i niezbywalna.

§ 2

Terytorium, wody terytorialne i przestrzeń powietrzna Estonii stanowią niepodzielną i jednolitą całość.

Estonia jest państwem jednolitym, którego podział terytorialny określa ustawa.

§ 3

Władzę państwową sprawuje się wyłącznie na podstawie Konstytucji i zgodnych z nią ustaw. Powszechnie uznane normy i zasady prawa międzynarodowego są nierozłączną częścią systemu prawnego Estonii.

Ustawy publikuje się w określonym trybie. Tylko opublikowane ustawy mogą obowiązywać.

§ 4

Działalność Riigikogu², Prezydenta Republiki, Rządu Republiki i sądów jest zorganizowana na zasadzie rozdziału i równowagi władz.

¹ Preambula w brzmieniu nadanym przez Ustawę o zmianie Konstytucji Republiki Estonii z dnia 12 kwietnia 2007 r.

² Nazwa własna parlamentu Republiki Estonii.

§ 5

Bogactwa oraz zasoby naturalne Estonii są dobrem narodowym, które należy wykorzystywać oszczędnie.

§ 6

Językiem państwowym Estonii jest język estoński.

§ 7

Barwami państwowymi Estonii są kolory niebieski, czarny i biały. Wzór flagi i herbu określa ustawa.

Rozdział II

Podstawowe prawa, wolności i obowiązki

§ 8

Każde dziecko, którego jeden z rodziców jest obywatelem Estonii, ma prawo do obywatelstwa Estonii z mocy urodzenia.

Każdy, kto będąc niepełnoletnim, utracił obywatelstwo Estonii, ma prawo do jego przywrócenia.

Nikt nie może zostać pozbawiony obywatelstwa Estonii nabytego z mocy urodzenia.

Nikt nie może zostać pozbawiony obywatelstwa Estonii z powodu przekonania.

Warunki i tryb uzyskiwania, pozbawienia i przywrócenia obywatelstwa Estonii określa ustawa o obywatelstwie.

§ 9

Wymienione w Konstytucji prawa, wolności i obowiązki wszystkich i każdego przysługują zarówno obywatelom Estonii, jak i obywatelom państw obcych oraz bezpaństwowcom przebywającym w Estonii.

Wymienione w Konstytucji prawa, wolności i obowiązki odnoszą się do osób prawnych, o ile jest to zgodne z ogólnymi celami osób prawnych oraz z istotą tych praw, wolności i obowiązków.

§ 10

Wymienione w niniejszym rozdziale prawa, wolności i obowiązki nie wykluczają innych praw, wolności i obowiązków, które wynikają z ducha Konstytucji, są z nią zgodne i odpowiadają zasadom godności człowieka oraz społeczeństwa opartego na zasadach sprawiedliwości społecznej, demokracji i państwa prawnego.

§ 11

Prawa i wolności można ograniczyć tylko zgodnie z Konstytucją. Ograniczenia takie muszą być konieczne w społeczeństwie demokratycznym, lecz nie mogą naruszać istoty ograniczanych praw i wolności.

§ 12

Wszyscy są równi wobec prawa. Nikogo nie można dyskryminować ze względu na narodowość, rasę, kolor skóry, płeć, język, pochodzenie, wiarę, polityczne i inne przekonania, a także ze względu na stan majątkowy i pozycję społeczną lub z innych powodów.

Podżeganie do narodowej, rasowej, religijnej lub politycznej nienawiści, przemocy i dyskryminacji jest zabronione przez prawo i karalne. Również zabronione przez prawo i karalne jest podżeganie do nienawiści, przemocy i dyskryminacji między warstwami społecznymi.

§ 13

Każdy ma prawo do ochrony ze strony państwa i prawa. Państwo estońskie chroni także swoich obywateli w państwach obcych.

Prawo chroni każdego przed samowolą władzy państwowej.

§ 14

Zagwarantowanie praw i wolności jest obowiązkiem władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej oraz samorządów lokalnych.

§ 15

Każdy ma prawo zwrócić się do sądu w przypadku naruszenia jego praw i wolności. Każdy, którego sprawa jest rozpatrywana przez sąd, może domagać się uznania za sprzeczną z Konstytucją dowolnej ustawy, innego aktu prawnego lub działań istotnych dla sprawy.

Sądy kierują się Konstytucją i uznają za niezgodne z Konstytucją ustawę, inny akt prawny lub działanie, które naruszają określone w Konstytucji prawa i wolności, lub w inny sposób są sprzeczne z Konstytucją.

§ 16

Każdy ma prawo do życia. Prawo to jest chronione przez ustawę. Nikogo nie można pozbawić życia w sposób arbitralny.

§ 17

Zakazuje się zniesławiania czyjegokolwiek honoru bądź dobrego imienia.

§ 18

Nikogo nie wolno torturować bądź poddawać okrutnemu albo poniżającemu godność traktowaniu i karaniu.

Nikogo nie wolno, wbrew jego woli, poddawać eksperymentom medycznym bądź naukowym.

§ 19

Każdy ma prawo do swobodnej samorealizacji.

Każdy, korzystając z przysługujących mu praw i wolności oraz wypełniając swe obowiązki, musi szanować i uwzględniać prawa i wolności innych i przestrzegać ustaw.

§ 20

Każdy ma prawo do wolności i nietykalności osobistej.

Pozbawienie wolności dopuszczalne jest tylko na podstawie i w trybie określonym w ustawie:

- 1) w celu wykonania sądowego wyroku skazującego lub aresztu zarządzonego przez sąd;
- 2) w przypadku niewykonania orzeczenia sądowego lub dla spełnienia określonego w ustawie obowiązku;
- 3) w celu zapobieżenia przestępstwu lub administracyjnemu naruszeniu prawa, dla doprowadzenia podejrzanego o takie naruszenie prawa do właściwego organu państwowego, lub zapobieżenia próbie jego ucieczki;
- 4) w celu ustalenia nadzoru nad niepełnoletnim lub doprowadzenia go do właściwego organu państwowego, po to by podjąć decyzję o wprowadzeniu takiego nadzoru;
- 5) w celu zatrzymania chorego na chorobę zakaźną, chorego umysłowo, alkoholika lub narkomana, jeżeli osoba ta stanowi zagrożenie dla siebie lub dla otoczenia;
- 6) w celu zapobieżenia nielegalnemu osiedlaniu się w Estonii lub deportacji z Estonii, lub ekstradykcji do innego państwa.

Nikogo nie można pozbawić wolności wyłącznie z powodu, iż nie jest on w stanie wypełnić zobowiązania wynikającego z umowy.

§ 21

Każdy, kto został pozbawiony wolności, musi zostać niezwłocznie poinformowany, w zrozumiałym dla niego języku i w zrozumiały dla niego sposób, o przyczynie pozbawienia wolności, o jego upraw-

nieniach, a także powinien mieć możliwość powiadomienia najbliższych o pozbawieniu wolności. Podejrzanemu o popełnienie przestępstwa daje się także niezwłocznie możliwość wyboru obrońcy i spotkania się z nim. Prawo podejrzanego o przestępstwo do zawiadomienia swoich najbliższych o pozbawieniu go wolności może być ograniczone tylko w przypadkach i trybie określonym w ustawie, w celu zapobieżenia przestępstwu lub dla ujawnienia prawdy w postępowaniu karnym.

Nikt nie może przebywać w areszcie dłużej niż 48 godzin bez odpowiedniego postanowienia sądownego. O postanowieniu sądu aresztowany zostaje poinformowany niezwłocznie w zrozumiałym dla niego języku i w zrozumiałym dla niego sposób.

§ 22

Nikogo nie wolno uważać za winnego popełnienia przestępstwa, dopóki nie uprawomocnił się wyrok sądu orzekający jego winę.

Nikt nie jest zobowiązany dowodzić swojej niewinności w postępowaniu karnym.

Nikogo nie wolno zmuszać do świadczenia przeciwko sobie ani przeciwko swoim najbliższym.

§ 23

Nikogo nie wolno karać za czyn, jeżeli czyn ten nie był uznany za przestępstwo ustawą, która obowiązywała w chwili jego popełnienia.

Nikt nie może być skazany na karę cięższą niż ta, jaką można byłoby mu wymierzyć w chwili popełnienia przestępstwa. Jeżeli ustawa późniejsza określa karę lżejszą, stosuje się karę lżejszą.

Nikt nie może być sądzony ani karany po raz drugi za czyn, za który został zgodnie z prawem skazany lub uniewinniony.

§ 24

Nikogo nie można, wbrew jego woli, przenieść z jurysdykcji sądu ustanowionego wobec niego przez ustawę.

Każdy ma prawo być obecny podczas swojego procesu sądowego.

Rozprawy sądowe są jawne. Sąd może, w przypadkach i w trybie określonym w ustawie, postanowić o częściowym lub całkowitym uchyleniu jawności rozprawy dla ochrony tajemnicy państwowej lub handlowej, moralności lub życia prywatnego albo rodzinnego człowieka, lub jeżeli tego wymagają interesy nie-

pełnoletniego, poszkodowanego albo dobro wymiaru sprawiedliwości.

Wyroki sądowe ogłasza się publicznie, z wyjątkiem przypadków gdy interesy niepełnoletniego, współmałżonka lub poszkodowanego wymagają inaczej.

Każdy ma prawo zaskarżyć wyrok w swojej sprawie do sądu wyższej instancji w trybie określonym w ustawie.

§ 25

Każdy ma prawo do odszkodowania za straty moralne i materialne spowodowane przez osobę działającą sprzecznie z prawem.

§ 26

Każdy ma prawo do nienaruszalności życia rodzinnego i prywatnego. Urzędy państwowe, samorządy lokalne i ich funkcjonariusze nie mogą ingerować w życie rodzinne lub prywatne kogokolwiek, z wyjątkiem przypadków i w trybie określonym w ustawie dla ochrony zdrowia, moralności, porządku publicznego lub w obronie praw i wolności innych, zapobieżenia przestępstwu lub ujęciu przestępcy.

§ 27

Rodzina, jako fundament przetrwania i wzrostu narodu oraz podstawa społeczeństwa, jest pod ochroną państwa.

Współmałżonkowie mają równe prawa.

Rodzice mają prawo i obowiązek wychowywać swoje dzieci i troszczyć się o nie.

Ochrona rodziców i dzieci jest określona w ustawie.

Rodzina ma obowiązek troszczyć się o swoich członków potrzebujących pomocy.

§ 28

Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.

Obywatel Estonii ma prawo do pomocy państwa w razie starości, niezdolności do pracy, utraty żywiciela lub ubóstwa. Rodzaje pomocy, zakres i warunki oraz tryb jej otrzymywania określa ustawa. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, to prawo takie przysługuje na równi z obywatelami Estonii także obywatelom państw obcych i bezpaństwowcom przebywającym w Estonii.

Państwo wspiera dobrowolną i samorządową opiekę socjalną.

Rodziny wielodzietne i osoby niepełnosprawne są pod szczególną opieką państwa i samorządów lokalnych.

§ 29

Obywatele Estonii mają prawo swobodnego wyboru sfery działania, zawodu i miejsca pracy. Ustawa może określać warunki i tryb korzystania z tego prawa. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, to prawo takie przysługuje na równi z obywatelami Estonii także obywatelom państw obcych i bezpaństwowcom przebywającym w Estonii.

Nikogo nie można zmusić wbrew jego woli do pracy lub służby, z wyjątkiem służby wojskowej lub zastępczej, pracy przy ograniczaniu rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, w wypadku klęski żywiołowej lub katastrofy, a także pracy, którą na podstawie i w trybie ustawy musi wykonywać skazany przez sąd.

Państwo organizuje kształcenie zawodowe i pomaga szukającym w znalezieniu pracy.

Warunki pracy są pod kontrolą państwa.

Przynależność do zrzeszeń i związków pracowników i pracodawców jest dobrowolna. Zrzeszenia i związki pracowników i pracodawców mogą bronić swoich praw i interesów wszelkimi środkami, które nie są zabronione przez prawo. Warunki i tryb korzystania z prawa do strajku określa ustawa.

Tryb rozstrzygnięcia sporów zbiorowych określa ustawa.

§ 30

Na stanowiska w urzędach państwowych i w samorządach lokalnych powołuje się obywateli Estonii, zgodnie z procedurami określonymi w ustawie. Zgodnie z ustawą stanowiska te w wyjątkowych przypadkach mogą być obsadzone również przez obywateli państw obcych i bezpaństwowców.

Ustawa może ograniczyć prawo niektórych urzędników państwowych do zajmowania się działalnością komercyjną, udziału w spółkach (§ 31) oraz prawo przynależności do partii politycznych i niektórych rodzajów zrzeszeń niekomercyjnych (§ 48).

§ 31

Obywatele Estonii mają prawo do przedsiębiorczości i zrzeszać się w struktury komercyjne. Ustawa może określić warunki i tryb korzystania z tego prawa. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, to prawo takie przysługuje na równi z obywatelami Estonii także obywatelom państw obcych i bezpaństwowcom przebywającym w Estonii.

§ 32

Własność jest nienaruszalna i podlega ochronie. Pozbawienie własności bez zgody właściciela jest dopuszczalne tylko w przypadkach i w trybie określo-

nym w ustawie na potrzeby publiczne oraz za sprawiedliwym i natychmiastowym odszkodowaniem. Każdy, kogo majątek został bez jego zgody poddany wywłaszczeniu, ma prawo zwrócić się do sądu i zakwestionować wywłaszczenie majątku, jak też charakter lub wysokość odszkodowania.

Każdy ma prawo do swobodnego posiadania, korzystania i rozporządzania swoją własnością. Ograniczenia określa ustawa. Z własności nie wolno korzystać sprzecznie z interesem ogólnym.

Ustawa może w interesie ogólnym określić rodzaje majątku, który w Estonii mogą nabywać na własność tylko obywatele estońscy, niektóre osoby prawne, samorządy lokalne lub państwo estońskie.

Gwarantuje się prawo dziedziczenia.

§ 33

Mieszkanie jest nienaruszalne. Nie wolno wkroczyć siłą do prywatnego domu, posiadłości lub miejsca pracy, ani przeprowadzać tam rewizji, z wyjątkiem przypadków i w trybie określonym w ustawie dla ochrony porządku publicznego, zdrowia lub praw i wolności innych, dla zapobieżenia przestępstwu, zatrzymania przestępcy lub ujawnienia prawdy w trakcie postępowania karnego.

§ 34

Każdy, kto przebywa legalnie w Estonii, ma prawo do swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania. Prawo swobodnego poruszania się, w określonych w ustawie przypadkach i trybie, może być ograniczone w celu obrony praw i wolności innych, w interesie obronności państwa, w wypadku klęski żywiołowej lub katastrofy, w celu zapobieżenia rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, ochrony środowiska naturalnego, dla zapewnienia nadzoru nad nieletnim lub umyślowo chorym i dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego.

§ 35

Każdy ma prawo opuścić Estonię. Prawo to może być, w określonych w ustawie przypadkach i trybie, ograniczone w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania sądowego i wyjaśniającego oraz dla wykonania orzeczenia sądowego.

§ 36

Żaden obywatel estoński nie może zostać wydany z Estonii ani pozbawiony możliwości osiedlenia się w Estonii.

Żaden obywatel Estonii nie może być wydany obcemu państwu, poza przypadkami przewidzianymi umowami międzynarodowymi, w trybie określonym odpowiednią umową i ustawą. O wydaniu decyduje Rząd Republiki. Każdy, kto podlega wydaniu, ma prawo zaskarżyć tę decyzję w sądzie Estonii.

Każdy Estończyk ma prawo osiedlić się w Estonii.

§ 37

Każdy ma prawo do nauki. Nauka dzieci w wieku szkolnym, w granicach określonych w ustawie, jest obowiązkowa i bezpłatna w państwowych i samorządowych szkołach ogólnokształcących.

Dla udostępnienia nauki państwo i samorządy utrzymują wystarczającą liczbę instytucji szkolnych. W trybie określonym w ustawie, zezwala się także na tworzenie i prowadzenie innych instytucji szkolnych, w tym również szkół prywatnych.

Przy wyborze kierunku kształcenia dzieci decydujące słowo przysługuje rodzicom.

Każdy ma prawo do nauki w języku estońskim. Język nauczania w instytucji szkolnej dla mniejszości narodowych wybiera ta instytucja.

Państwo nadzoruje organizację nauczania.

§ 38

Nauka i sztuka oraz ich nauczanie jest swobodne.

Uniwersytetom i zakładom naukowym przysługuje autonomia w granicach określonych w ustawie.

§ 39

Autorowi przysługuje niezbywalne prawo do swego dzieła. Państwo chroni prawa własności intelektualnej.

§ 40

Każdy ma prawo do wolności sumienia, wiary i myśli.

Przynależność do kościołów i wspólnot religijnych jest dobrowolna. Kościół państwowy nie istnieje.

Każdy ma prawo, zarówno sam jak i z innymi, publicznie lub prywatnie, odprawiać obrzędy religijne, jeżeli nie powoduje to uszczerbku dla porządku publicznego, zdrowia bądź moralności.

§ 41

Każdy ma prawo pozostać wiernym swoim poglądom i przekonaniom. Nikogo nie wolno zmuszać do ich zmiany.

Przekonania człowieka nie mogą usprawiedliwiać naruszania prawa.

Nikogo nie można pociągnąć do odpowiedzialności prawnej z powodu jego przekonań.

§ 42

Urzędy państwowe, samorządy lokalne i ich funkcjonariusze nie mogą wbrew woli obywatela Estonii gromadzić bądź przechowywać danych o jego przekonaniach.

§ 43

Każdy ma prawo do zachowania w tajemnicy wiadomości przekazywanych przez niego lub jemu pocztą, telegraficznie, telefonicznie lub innym powszechnie używanym sposobem. Wyjątki stanowią nakazy sądowe w celu zapobieżenia przestępstwu lub ujawnienia prawdy w trakcie postępowania karnego w przypadkach i trybie określonym w ustawie.

§ 44

Każdy ma prawo swobodnie otrzymywać informacje rozpowszechniane do ogólnego użytkowania.

Wszystkie urzędy państwowe, samorządy lokalne i ich funkcjonariusze są zobowiązane, w trybie określonym w ustawie, udzielić obywatelowi Estonii na jego żądanie informacji o swojej działalności, z wyjątkiem danych, których udostępnienie jest zabronione przez ustawę, a także danych przeznaczonych wyłącznie do użytku wewnętrznego urzędów.

Obywatel Estonii ma prawo, w trybie określonym w ustawie, do zapoznania się z dotyczącymi go danymi, które są przechowywane w instytucjach państwowych i samorządach lokalnych, a także w państwowych i lokalnych archiwach. Na podstawie ustawy prawo takie może być ograniczone w celu ochrony praw i wolności innych, zachowania tajemnicy pochodzenia dziecka, a także w celu zapobieżenia przestępstwu, zatrzymania przestępcy lub ujawnienia prawdy w trakcie postępowania karnego.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, to prawa wskazane w ustępach drugim i trzecim niniejszego paragrafu przysługują na równi z obywatelami Estonii także obywatelom innych państw i bezpaństwowcom przebywającym w Estonii.

§ 45

Każdy ma prawo swobodnie rozpowszechniać idee, poglądy, przekonania i inne informacje ustnie, dru-

kiem, środkami wyrazu plastycznego lub innym sposobem. Prawo to może być ograniczone przez ustawy dla ochrony porządku publicznego, moralności, praw i wolności, zdrowia, honoru i dobrego imienia innych osób. Prawo to może być ograniczone ustawą w stosunku do funkcjonariuszy państwowych i samorządowych w celu ochrony tajemnicy państwowej lub handlowej, która została im powierzona w związku ze stanowiskiem służbowym lub informacji otrzymanej przez nich w sposób poufny, a także w celu ochrony życia prywatnego innych osób oraz w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Cenzura nie istnieje.

§ 46

Każdy ma prawo zwrócić się z memorandum lub petycją do urzędów państwowych, samorządów lokalnych i do ich funkcjonariuszy. Tryb odpowiedzi określa ustawa.

§ 47

Każdy ma prawo, bez wcześniejszego zezwolenia, do prowadzenia zebrań i zgromadzeń pokojowych. Prawo to może być, w przypadkach i trybie określonym w ustawie, ograniczone w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, moralności, bezpieczeństwa ruchu drogowego i uczestników zgromadzenia, a także dla zapobieżenia rozprzestrzenienia się chorób zakaźnych.

§ 48

Każdy ma prawo zrzeszać się w niekomercyjnych stowarzyszeniach i związkach. Do partii politycznych mogą należeć tylko obywatele Estonii.

Dla tworzenia stowarzyszeń i związków, które mają do swojej dyspozycji broń, a także zmilitaryzowanych stowarzyszeń i związków, które zajmują się szkoleniem wojskowym, wymagane jest zezwolenie, którego warunki i tryb określa ustawa.

Zakazane są stowarzyszenia, związki i partie, których cel lub działalność jest skierowana na zmianę przemocą ustroju konstytucyjnego Estonii lub w inny sposób wchodzi w sprzeczność z ustawodawstwem karnym.

Tylko sąd może zakazać lub zawiesić działalność stowarzyszenia, związku lub partii w razie naruszenia prawa, a także nałożyć odpowiednie kary.

§ 49

Każdy ma prawo zachować swoją przynależność narodową.

§ 50

Mniejszości narodowe mają prawo tworzyć dla dobra własnej kultury narodowej instytucje samorządowe na warunkach i w trybie określonym ustawą o autonomii kulturalnej mniejszości narodowych.

§ 51

Każdy ma prawo zwracać się do urzędów państwowych, samorządów lokalnych i ich funkcjonariuszy w języku estońskim i otrzymać odpowiedź w tym języku.

W regionach, gdzie nie mniej niż połowa stałych mieszkańców należy do mniejszości narodowych, każdy ma prawo otrzymać odpowiedź od instytucji państwowych, samorządów lokalnych i od ich funkcjonariuszy także w języku danej mniejszości narodowej.

§ 52

Językiem urzędowym w urzędach państwowych i samorządach lokalnych jest język estoński.

W regionach, gdzie język estoński nie jest językiem większości mieszkańców, samorządy lokalne mogą, w określonym w ustawie zakresie i trybie, prowadzić biurowość wewnętrzną w języku większości stałych mieszkańców danego regionu.

Ustawa określa posługiwanie się językami obcymi, w tym także językami mniejszości narodowych w urzędach państwowych i w sądach w trakcie postępowania sądowego i wyjaśniającego.

§ 53

Każdy jest zobowiązany troskliwie traktować otoczenie i środowisko naturalne i wyrównywać straty, które wyrządził otoczeniu. Tryb wyrównywania strat określa ustawa.

§ 54

Obowiązkiem obywatela Estonii jest wierność konstytucyjnemu ustrojowi i obrona niepodległości Estonii.

Każdy obywatel Estonii ma prawo, jeżeli brakuje innych środków, samodzielnie przeciwstawić się próbom dokonywania przemocą zmiany ustroju konstytucyjnego.

§ 55

Obywatele innych państw i bezpaństwowcy przebywający w Estonii są zobowiązani do respektowania ustroju konstytucyjnego Estonii.

Rozdział III Naród

§ 56

Najwyższą władzę w państwie sprawuje naród przez obywateli, którzy urzeczywistniają prawa wyborcze:

- 1) w wyborach do Riigikogu;
- 2) w referendach.

§ 57

Prawo wyborcze ma każdy obywatel Estonii, który ukończył 18 lat.

Prawo wyborcze nie przysługuje obywatelom Estonii, którzy zostali ubezwłasnowolnieni przez sąd.

§ 58

Ustawa może ograniczyć udział w wyborach obywateli Estonii, którzy zostali skazani przez sąd i odbywają karę w zakładach karnych.

Rozdział IV Riigikogu³

§ 59

Władza ustawodawcza przysługuje Riigikogu.

§ 60

Riigikogu składa się ze 101 członków. Członkowie Riigikogu są wybierani w wolnych wyborach na zasadzie proporcjonalności. Wybory są powszechne, równe i bezpośrednie. Głosowanie jest tajne.

Do Riigikogu może kandydować każdy obywatel Estonii, który ukończył 21 lat i posiada prawa wyborcze.

Wybory zwyczajne do Riigikogu są przeprowadzane w pierwszą niedzielę marca w cztery lata po poprzednich wyborach do Riigikogu.

Wybory przedterminowe do Riigikogu są przeprowadzane w przypadkach przewidzianych § 89, 97, 105 i 119 Konstytucji, nie wcześniej niż 20 dnia i nie później niż 40 dnia od ich zarządzenia.

Tryb wyborów do Riigikogu określa ustawa o wyborach do Riigikogu.

§ 61

Członkowie Riigikogu nabywają mandaty w dniu ogłoszenia wyników wyborów. W tym samym dniu

wygasają mandaty członków Riigikogu poprzedniej kadencji.

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków członkowie Riigikogu składają przysięgę na wierność Republice Estońskiej i jej ustrojowi konstytucyjnemu.

§ 62

Członek Riigikogu nie jest związany instrukcjami i nie ponosi prawnej odpowiedzialności za głosowanie i wypowiedzi polityczne w Riigikogu lub jego organach.

§ 63

Członek Riigikogu nie może piastować żadnego innego stanowiska państwowego.

Członek Riigikogu jest na czas kadencji zwolniony z obowiązku służby w Siłach Obrony.

§ 64

Mandat członka Riigikogu ulega zawieszeniu po jego powołaniu na członka Rządu Republiki i zostaje przywrócony po zwolnieniu go z obowiązków członka Rządu.

Mandat członka Riigikogu wygasa:

- 1) w razie objęcia innego stanowiska państwowego;
- 2) z chwilą uprawomocnienia się sądowego wyroku skazującego;
- 3) w razie zrzeczenia się mandatu w trybie określonym w ustawie;
- 4) w razie orzeczenia przez sąd trwałej niezdolności do wykonywania obowiązków;
- 5) w razie śmierci.

W razie zawieszenia lub wygaśnięcia mandatu członka Riigikogu jego miejsce zajmuje zastępca, w trybie określonym w ustawie. Zastępcy przysługują wszystkie prawa i obowiązki członka Riigikogu.

Z chwilą przywrócenia mandatu członkowi Riigikogu ustają pełnomocnictwa zastępcy.

§ 65

Riigikogu:

- 1) uchwała ustawy i uchwały;
- 2) decyduje o przeprowadzeniu referendum;
- 3) wybiera Prezydenta Republiki zgodnie z § 79 Konstytucji;
- 4) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe zgodnie z § 121 Konstytucji;

³ Zob. przypis nr 2.

- 5) udziela kandydatowi na stanowisko Premiera pełnomocnictwo do sformowania Rządu Republiki;
- 6) uchwała budżet państwa i zatwierdza sprawozdanie z jego wykonania;
- 7) na wniosek Prezydenta Republiki mianuje Przewodniczącego Sądu Państwowego, Prezesa Rady Banku Estonii, Kontrolera Państwowego i Kanclerza Sprawiedliwości⁴;
- 8) powołuje, na wniosek Przewodniczącego Sądu Państwowego, członków Sądu Państwowego;
- 9) powołuje członków Rady Banku Estonii;
- 10) na wniosek Rządu Republiki podejmuje decyzję o pożyczkach państwowych i przyjęciu przez państwo innych zobowiązań finansowych;
- 11) występuje z oświadczeniami, deklaracjami i odezwaniami do narodu Estonii, do państw obcych i organizacji międzynarodowych;
- 12) ustanawia nagrody państwowe, wojskowe i stopnie dyplomatyczne;
- 13) podejmuje uchwałę o wyrażeniu wotum nieufności Rządowi Republiki, Premierowi lub ministrom;
- 14) wprowadza w państwie stan wyjątkowy zgodnie z § 129 Konstytucji;
- 15) na wniosek Prezydenta Republiki wprowadza stan wojenny, mobilizację i demobilizację;
- 16) rozstrzyga inne kwestie państwowe, które nie są przypisane Konstytucją do kompetencji Prezydenta Republiki, innych urzędów państwowych lub samorządów lokalnych.

§ 66

Pierwsze posiedzenie Riigikogu nowej kadencji odbywa się w ciągu dziesięciu dni od ogłoszenia wyników wyborów. Pierwsze posiedzenie Riigikogu zwołuje Prezydent Republiki.

§ 67

Sesje plenarne Riigikogu trwają od drugiego poniedziałku stycznia do trzeciego czwartku czerwca i od drugiego poniedziałku września do trzeciego czwartku grudnia.

§ 68

Sesje nadzwyczajne Riigikogu zwołuje Przewodniczący Riigikogu na wniosek Prezydenta Repub-

liki, Rządu Republiki lub co najmniej jednej piątej członków Riigikogu.

§ 69

Riigikogu wybiera spośród swoich członków Przewodniczącego Riigikogu i dwóch zastępców przewodniczącego, którzy organizują pracę Riigikogu, zgodnie z ustawą o regulaminie Riigikogu i ustawą o trybie pracy Riigikogu.

§ 70

Kworum dla obrad Riigikogu określa ustawa o regulaminie Riigikogu. Nadzwyczajna sesja Riigikogu wymaga obecności ponad połowy członków Riigikogu.

§ 71

Riigikogu tworzy komisje.

Członkowie Riigikogu mają prawo zrzeszać się we frakcje.

Tryb tworzenia oraz prawa komisji i frakcji określa ustawa o regulaminie Riigikogu.

§ 72

Posiedzenia Riigikogu są jawne, o ile Riigikogu większością $\frac{2}{3}$ głosów swoich członków nie postanowi inaczej.

Głosowanie w Riigikogu jest jawne. Tajne głosowanie przeprowadza się w przypadkach przewidzianych w Konstytucji lub w ustawie o regulaminie Riigikogu, tylko przy wyborach lub nominacjach funkcjonariuszy.

§ 73

Akty Riigikogu uchwała większością głosów „za”, o ile Konstytucja nie przewiduje inaczej.

§ 74⁵

Członek Riigikogu ma prawo kierowania zapytań do Rządu Republiki i jego członków, Prezesa Rady Banku Estonii, Kontrolera Państwowego i Kanclerza Sprawiedliwości.

Odpowiedzi na zapytania należy udzielić na posiedzeniu Riigikogu w ciągu 20 dni sesyjnych.

Odpowiedzi na zapytania należy udzielić na posiedzeniu Riigikogu w ciągu 20 dni sesyjnych.

⁴ Punkt 7 § 65 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

⁵ § 74 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

§ 75

Wynagrodzenie członka Riigikogu i ograniczenia w uzyskiwaniu przez niego innych dochodów określa ustawa, która może być zmieniona tylko ze skutecznością wobec następnego składu Riigikogu.

§ 76

Członkowi Riigikogu przysługuje immunitet. Można go pociągnąć do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kanclerza Sprawiedliwości, po uzyskaniu zgody większości członków Riigikogu.

Rozdział V Prezydent Republiki

§ 77

Prezydent Republiki jest głową państwa estońskiego.

§ 78

Prezydent Republiki:

- 1) reprezentuje Republikę Estońską w stosunkach międzynarodowych;
- 2) na wniosek Rządu Republiki powołuje i odwołuje przedstawicieli dyplomatycznych Republiki Estońskiej, przyjmuje listy uwierzytelniające przedstawicieli dyplomatycznych akredytowanych w Estonii;
- 3) zarządza wybory zwyczajne do Riigikogu, a także, zgodnie z § 89, 97, 105 i 119 Konstytucji, wybory przedterminowe do Riigikogu;
- 4) zwołuje, zgodnie z § 66 Konstytucji, nowo wybrane Riigikogu i otwiera jego pierwsze posiedzenie;
- 5) przedstawia Przewodniczącemu Riigikogu propozycję zwołania nadzwyczajnej sesji Riigikogu, zgodnie z § 68 Konstytucji;
- 6) ogłasza ustawy, zgodnie z § 105 i 107 Konstytucji, i podpisuje listy ratyfikacyjne;
- 7) wydaje dekrety, zgodnie z § 109 i 110 Konstytucji;
- 8) wnosi projekty zmian do Konstytucji;
- 9) desygnuje kandydata na urząd Prezesa Rady Ministrów, zgodnie z § 89 Konstytucji;
- 10) powołuje i odwołuje członków rządu, zgodnie z § 89, 90 i 92 Konstytucji;
- 11) przedstawia Riigikogu wniosek o powołanie Przewodniczącego Sądu Państwowego, Preze-

sa Rady Banku Estonii, Kontrolera Państwowego i Kanclerza Sprawiedliwości⁶;

- 12) powołuje Prezydenta Banku Estonii, na wniosek Rady Banku Estonii;
- 13) powołuje sędziów, na wniosek Sądu Państwowego;
- 14) [*Skreślony*]⁷;
- 15) przyznaje nagrody państwowe, nadaje stopnie wojskowe i dyplomatyczne;
- 16) jest najwyższym zwierzchnikiem obrony państwa;
- 17) przedstawia Riigikogu propozycję wprowadzenia stanu wojennego, ogłoszenia mobilizacji i demobilizacji oraz, zgodnie z § 129 Konstytucji, wprowadzenia stanu wyjątkowego;
- 18) w razie zbrojnej napaści skierowanej przeciwko Estonii wprowadza stan wojenny i ogłasza mobilizację zgodnie z § 128 Konstytucji⁸;
- 19) w trybie ulaskawienia uwalnia skazanych, na ich prośbę, od odbywania kary lub łagodzi karę;
- 20) wszczyna postępowanie karne przeciwko Kanclerzowi Sprawiedliwości, zgodnie z § 145 Konstytucji.

§ 79

Prezydenta Republiki wybiera Riigikogu lub, w przypadku określonym w ustępie czwartym niniejszego paragrafu, Kolegium Wyborców.

Prawo do zgłaszania kandydata na urząd Prezydenta Republiki przysługuje nie mniej niż 1/5 członków Riigikogu.

Na kandydata na urząd Prezydenta Republiki może być zgłoszona osoba, która uzyskała prawa obywatelskie Estonii z mocy urodzenia i ukończyła 40 lat.

Prezydenta Republiki wybiera się w głosowaniu tajnym. Każdy członek Riigikogu ma jeden głos. Za wybranego uważa się kandydata, za którym głosowała większość 2/3 członków Riigikogu. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości głosów, to następnego dnia przeprowadza się nową turę głosowania. Przed drugą turą głosowania dokonuje się ponownego zgłaszania kandydatów. Jeżeli w drugiej turze głosowania żaden z kandydatów nie otrzyma wymaganej większości głosów, to tego samego dnia przeprowadza się trzecią turę głosowania, w której występują

⁶ Punkt 11 § 78 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

⁷ Ustawa o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwalona 13 kwietnia 2011 r.

⁸ Punkt 18 § 78 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

dwaj kandydaci, którzy otrzymali największą liczbę głosów. Jeżeli Prezydent Republiki nie zostanie wybrany i w trzeciej turze głosowania, to Przewodniczący Riigikogu zwołuje w ciągu miesiąca Kolegium Wyborców w celu wyboru Prezydenta Republiki.

Kolegium Wyborców składa się z członków Riigikogu i przedstawicieli rad samorządów lokalnych. Każda rada samorządu lokalnego wybiera do Kolegium Wyborców co najmniej jednego przedstawiciela, który musi być obywatelem Estonii.

Riigikogu przedstawia Kolegium Wyborców dwóch kandydatów na urząd prezydenta, którzy otrzymali największą liczbę głosów w Riigikogu. Prawo zgłaszania kandydata na urząd prezydenta przysługuje także co najmniej 21 członków Kolegium Wyborców.

Kolegium Wyborców wybiera Prezydenta Republiki większością głosów swych członków biorących udział w głosowaniu. Jeżeli w pierwszej turze głosowania żaden z kandydatów nie zostanie wybrany, to tego samego dnia przeprowadza się drugą turę głosowania, w której uczestniczą dwaj kandydaci, którzy otrzymali największą liczbę głosów.

Szczegółowy tryb wyborów Prezydenta Republiki określa ustawa o wyborach Prezydenta Republiki.

§ 80

Prezydenta Republiki wybiera się na 5 lat. Nikt nie może zostać wybrany na urząd Prezydenta Republiki więcej, niż na dwie kolejne kadencje.

Wybory zwyczajne Prezydenta Republiki przeprowadza się nie wcześniej niż na 60 i nie później niż na 10 dni przed upływem kadencji Prezydenta Republiki.

§ 81

Prezydent Republiki obejmując urząd, składa przed Riigikogu następującą przysięgę narodowi Estonii: „Obejmując urząd Prezydenta Republiki, ja (imię i nazwisko) uroczystie ślubuję, że będę niezłomnie bronić Konstytucji i prawa Republiki Estońskiej, że będę sprawiedliwie i bezstronnie korzystać z danej mi władzy, że będę wiernie i sumiennie wykonywać swoje obowiązki, dokładając wszystkich swych sił i umiejętności dla dobra narodu Estonii i Republiki Estońskiej”.

§ 82

Opróżnienie urzędu Prezydenta Republiki następuje:

- 1) w razie podania się do dymisji;
- 2) wraz z uprawomocnieniem sądowego wyroku skazującego wobec niego;

- 3) w razie śmierci;
- 4) w chwili objęcia urzędu przez nowego Prezydenta Republiki.

§ 83

Jeżeli Sąd Państwowy orzeknie trwałą niezdolność Prezydenta Republiki do pełnienia obowiązków, lub jeżeli w określonych w ustawie przypadkach Prezydent nie może wykonywać ich czasowo, lub jeżeli jego urząd został przedterminowo opróżniony, to obowiązki Prezydenta Republiki przechodzą tymczasowo na Przewodniczącego Riigikogu.

Na czas pełnienia przez Przewodniczącego Riigikogu obowiązków Prezydenta Republiki ustają jego kompetencje jako członka Riigikogu.

W okresie wykonywania obowiązków Prezydenta Republiki, Przewodniczący Riigikogu nie może, bez zgody Sądu Państwowego, zarządzać przedterminowych wyborów do Riigikogu i odmawiać ogłaszania ustaw.

Jeżeli Prezydent Republiki nie może wykonywać swoich obowiązków przez okres dłuższy niż 3 miesiące lub gdy jego urząd zostaje przedterminowo opróżniony, Riigikogu wybiera w ciągu 14 dni nowego Prezydenta Republiki, zgodnie z § 79 Konstytucji.

§ 84

Wraz z objęciem urzędu Prezydenta Republiki ustają wszelkie jego kompetencje i obowiązki na wszystkich stanowiskach, które piastuje on z wyboru bądź mianowania i na czas kadencji zawiesza on również swoją przynależność partyjną.

§ 85

Prezydent Republiki może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kancelarza Sprawiedliwości i za zgodą większości członków Riigikogu.

Rozdział VI Rząd Republiki

§ 86

Władzę wykonawczą powierza się Rządowi Republiki.

§ 87

Rząd Republiki:

- 1) prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną państwa;

- 2) kieruje i koordynuje działalność instytucji rządowych;
- 3) organizuje wykonanie ustaw, rezolucji Riigikogu i aktów Prezydenta Republiki;
- 4) przedkłada Riigikogu projekty ustaw, a także umowy z innymi państwami dla ich ratyfikacji bądź ich wypowiedzenia;
- 5) opracowuje projekt budżetu państwa i przedkłada go Riigikogu, kieruje wykonaniem budżetu i przedkłada Riigikogu sprawozdanie z jego wykonania;
- 6) na podstawie ustaw i dla ich wykonania wydaje uchwały i rozporządzenia;
- 7) organizuje stosunki z państwami obcymi;
- 8) wprowadza stan wyjątkowy w państwie lub na części jego terytorium w wypadku klęski żywiołowej, katastrofy lub w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych;
- 9) wykonuje inne obowiązki, które Konstytucja lub ustawy przekazują do kompetencji Rządu Republiki.

§ 88

W skład Rządu Republiki wchodzi Premier i ministrowie.

§ 89

Prezydent Republiki desygnuje, w ciągu 14 dni od złożenia dymisji przez Rząd, kandydata na Premiera, któremu powierza utworzenie nowego rządu.

Kandydat na Premiera w ciągu 14 dni od otrzymania misji utworzenia rządu przedstawia Riigikogu program przyszłego rządu, po czym Riigikogu, bez debaty w jawnym głosowaniu, podejmuje decyzję o udzieleniu kandydatowi na stanowisko Premiera pełnomocnictwa do utworzenia rządu.

Kandydat na Premiera, który otrzymał od Riigikogu pełnomocnictwa do utworzenia rządu, przedstawia Prezydentowi Republiki w ciągu 7 dni skład rządu, a Prezydent w ciągu 3 dni ten rząd powołuje.

Jeżeli desygnowany przez Prezydenta Republiki kandydat na Premiera nie otrzyma w Riigikogu większości głosów „za”, lub nie jest w stanie utworzyć rządu, albo odmówi jego utworzenia, Prezydent Republiki może w ciągu 7 dni przedstawić innego kandydata na Premiera.

Jeżeli Prezydent Republiki nie przedstawi w ciągu 7 dni innego kandydata na Premiera, lub odmówi jego przedstawienia, albo jeżeli inny kandydat nie otrzy-

ma od Riigikogu pełnomocnictw w trybie drugiego i trzeciego ustępu niniejszego paragrafu lub nie jest w stanie utworzyć rządu bądź odmówi jego utworzenia, prawo zgłaszania kandydata na Premiera przechodzi na rzecz Riigikogu.

Riigikogu przedstawia kandydata na Premiera, który przedstawia skład rządu Prezydentowi Republiki. Jeżeli w ciągu 14 dni, po przejściu na rzecz Riigikogu prawa przedstawienia kandydata na Premiera, skład rządu nie zostanie przedstawiony Prezydentowi Republiki, Prezydent Republiki zarządza przedterminowe wybory do Riigikogu.

§ 90

Zmian w składzie powołanego Rządu Republiki dokonuje Prezydent Republiki na wniosek Premiera.

§ 91

Obejmując władzę Rząd Republiki, składa przysięgę przed Riigikogu.

§ 92

Rząd Republiki podaje się do dymisji:

- 1) po zwołaniu nowej kadencji Riigikogu;
- 2) w razie dymisji lub śmierci Premiera;
- 3) jeżeli Riigikogu wyrazi wotum nieufności Rządowi Republiki lub Premierowi.

Prezydent Republiki udziela dymisji Rządowi Republiki po objęciu obowiązków przez nowy Rząd.

§ 93

Premier reprezentuje Rząd Republiki i kieruje jego działalnością.

Premier wyznacza dwóch ministrów, którzy mają prawo go zastępować podczas jego nieobecności. Tryb sprawowania zastępstwa ustala Premier.

§ 94

Ministerstwa tworzy się na podstawie ustawy dla administrowania określonymi dziedzinami działalności rządowej.

Minister kieruje ministerstwem, rozstrzyga kwestie należące do zakresu działania ministerstwa, na podstawie ustaw i w celu ich wykonania wydaje rozporządzenia i zarządzenia, a także wykonuje inne obowiązki powierzone mu na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

Jeżeli z powodu choroby lub innych przyczyn minister tymczasowo nie jest w stanie pełnić swoich obo-

wiązków, Premier powierza na ten czas jego obowiązki innemu ministrowi.

Na wniosek Premiera, Prezydent Republiki może powołać ministrów, którzy nie kierują ministerstwami.

§ 95

Przy Rządzie Republiki działa kancelaria stanu pod kierownictwem sekretarza stanu.

Sekretarza stanu powołuje i zwalnia Premier.

Sekretarz stanu bierze udział w posiedzeniach rządu z prawem głosu.

Sekretarz stanu jako kierownik kancelarii stanu ma takie same uprawnienia, jakie ustawowo posiada minister kierujący ministerstwem.

§ 96

Posiedzenia Rządu Republiki są niejawne, chyba że Rząd zdecyduje inaczej.

Rząd podejmuje decyzje na wniosek Premiera lub właściwego ministra.

Akty Rządu są ważne, jeżeli są poświadczane podpisanymi Premiera, właściwego ministra i sekretarza stanu.

§ 97

Riigikogu może wyrazić wotum nieufności Rządowi Republiki, Premierowi lub ministrowi uchwalą, za którą głosowała większość członków Riigikogu.

Wniosek o wotum nieufności może być wniesiony przez nie mniej niż $\frac{1}{3}$ członków Riigikogu w formie pisemnej na posiedzeniu Riigikogu.

Wniosek o wotum nieufności może być głosowany nie wcześniej niż na 3 dzień po jego wniesieniu, chyba że Rząd zażąda głosowania we wcześniejszym terminie.

W przypadku wyrażenia wotum nieufności Rządowi lub Premierowi, Prezydent Republiki może na wniosek Rządu w ciągu 3 dni zarządzić przedterminowe wybory do Riigikogu.

W przypadku wyrażenia nieufności ministrowi, Przewodniczący Riigikogu zawiadamia o tym Prezydenta Republiki, który odwołuje ministra.

Wniosek o ponowne wyrażenie wotum nieufności z tych samych powodów może być wniesiony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od głosowania nad poprzednim wotum nieufności.

§ 98

Rząd Republiki może połączyć uchwalenie projektu ustawy, który został przedłożony Riigikogu, z wotum zaufania.

Głosowanie nie może się odbyć wcześniej niż na 3 dzień po połączeniu projektu ustawy z wotum zaufania. Jeżeli projekt ustawy nie zostanie uchwalony przez Riigikogu, Rząd podaje się do dymisji.

§ 99

Członkowie Rządu Republiki nie mogą pełnić żadnych innych funkcji w urzędach państwowych ani należeć do zarządów, czy rad nadzorczych przedsiębiorstw.

§ 100

Członkowie Rządu Republiki mogą uczestniczyć w posiedzeniach Riigikogu i jego komisji oraz zabierać na nich głos.

§ 101

Członek Rządu Republiki może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kancelarza Sprawiedliwości i za zgodą większości członków Riigikogu.

Z chwilą uprawomocnienia się wyroku skazującego członka rządu jego pełnomocnictwa ustają.

Rozdział VII Ustawodawstwo

§ 102

Ustawy uchwała się zgodnie z Konstytucją.

§ 103

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje:

- 1) członkom Riigikogu;
- 2) frakcjom Riigikogu;
- 3) komisjom Riigikogu;
- 4) Rządowi Republiki;
- 5) Prezydentowi Republiki w odniesieniu do zmian w Konstytucji.

Riigikogu, w drodze uchwały podjętej większością głosów, może zwrócić się do Rządu o wniesienie określonego projektu ustawy.

§ 104

Tryb uchwalania ustaw określa ustawa o regulaminie Riigikogu.

Następujące ustawy mogą być uchwalane i zmieniane tylko większością głosów członków Riigikogu:

- 1) ustawa o obywatelstwie;
- 2) ustawa o wyborach do Riigikogu;

- 3) ustawa o wyborach Prezydenta Republiki;
- 4) ustawa o wyborach do samorządów lokalnych;
- 5) ustawa o referendum;
- 6) ustawa o regulaminie Riigikogu i ustawa o trybie pracy Riigikogu;
- 7) ustawa o wynagrodzeniu Prezydenta Republiki i członków Riigikogu;
- 8) ustawa o Rządzie Republiki;
- 9) ustawa o pociągnięciu do odpowiedzialności sądowej Prezydenta Republiki i członków Rządu Republiki;
- 10) ustawa o autonomii kulturalnej mniejszości narodowych;
- 11) ustawa o budżecie państwa;
- 12) ustawa o Banku Estonii;
- 13) ustawa o kontroli państwowej;
- 14) ustawa o organizacji sądów i ustawa o procedurze sądowej;
- 15) ustawy o zagranicznych i wewnętrznych pożyczkach, a także o zobowiązaniach finansowych państwa;
- 16) ustawa o stanie wyjątkowym;
- 17) ustawa o obronie państwa w czasie pokoju i ustawa o obronie państwa w czasie wojny.

§ 105

Riigikogu ma prawo poddać pod referendum projekt ustawy lub inną kwestię państwową.

Decyzja narodu podejmowana jest większością głosów osób biorących udział w referendum.

Ustawa uchwalona w referendum zostaje niezwłocznie ogłoszona przez Prezydenta Republiki. Wynik referendum jest wiążący dla organów państwowych.

Jeżeli projekt ustawy przedłożony pod referendum nie otrzyma większości głosów „za”, Prezydent Republiki zarządza przedterminowe wybory do Riigikogu.

§ 106

Pod referendum nie można poddawać kwestii budżetu, podatków, zobowiązań finansowych państwa, ratyfikacji i wypowiedzenia umów międzynarodowych, wprowadzenia i odwołania stanu wyjątkowego, a także kwestii obrony państwa.

Tryb przeprowadzenia referendum określa ustawa o referendum.

§ 107

Ustawy ogłasza Prezydent Republiki.

Prezydent Republiki może odmówić ogłoszenia ustawy uchwalonej przez Riigikogu i w ciągu 14 dni od jej otrzymania odesłać ją do Riigikogu wraz z umotywowanym wnioskiem do ponownego rozpatrzenia i uchwalenia. Jeżeli Riigikogu ponownie uchwali bez zmian ustawę zwróconą przez Prezydenta Republiki, to Prezydent Republiki albo ogłasza ustawę, albo zwraca się do Sądu Państwowego z wnioskiem o uznanie ustawy za sprzeczną z Konstytucją. Jeżeli Sąd Państwowy uzna ustawę za zgodną z Konstytucją, Prezydent Republiki ogłasza ustawę.

§ 108

Ustawa wchodzi w życie po upływie 10 dni od jej opublikowania w „Riigi Teataja”⁹, chyba że w ustawie określono inny termin.

§ 109

Jeżeli Riigikogu nie może się zebrać, Prezydent Republiki, w razie pilnej konieczności państwowej, może wydawać dekrety z mocą ustawy, które wymagają kontrasygnaty Przewodniczącego Riigikogu i Premiera.

Prezydent Republiki przedstawia dekrety Riigikogu, gdy tylko dojdzie do jego zebrania się, a Riigikogu niezwłocznie uchwala ustawę o zatwierdzeniu lub uchyleniu dekretów.

§ 110

Dekrety Prezydenta Republiki nie mogą dotyczyć uchwalenia, zmiany ani uchylenia Konstytucji, ani ustaw wymienionych w § 104 Konstytucji, a także ustaw dotyczących podatków państwowych i budżetu państwa.

Rozdział VIII

Finanse i budżet państwa

§ 111

Wyłączne prawo emisji estońskich pieniędzy należy do Banku Estonii. Bank Estonii organizuje obrót pieniężny i zabezpiecza stabilność waluty narodowej.

§ 112

Bank Estonii działa na podstawie ustawy i podlega kontroli Riigikogu.

⁹ Urzędowy organ publikacyjny Republiki Estonii, dosłownie: Ogłoszenia Państwowe.

§ 113

Podatki państwowe, obowiązkowe wpłaty i opłaty, cła, grzywny i należności z tytułu ubezpieczeń obowiązkowych określa ustawa.

§ 114

Tryb zarządzania, korzystania i dysponowania majątkiem państwowym określa ustawa.

§ 115

Riigikogu uchwała corocznie ustawę o budżecie obejmującą wszystkie dochody i wydatki państwa.

Rząd Republiki przedkłada Riigikogu projekt budżetu państwa nie później niż na 3 miesiące przed końcem roku budżetowego.

Na wniosek Rządu, Riigikogu może w ciągu roku budżetowego uchwalić budżet uzupełniający.

§ 116

Poprawki do projektu budżetu lub zmiany budżetu państwa, które przewidują zmniejszenie przewidzianych w nim dochodów, zwiększenie lub przegrupowanie wydatków muszą wskazywać finansowe obliczenia, określające źródła dochodów, niezbędne do pokrycia wydatków.

Riigikogu nie może znieść ani zmniejszyć w projekcie budżetu lub w budżecie państwa wydatków przewidzianych innymi ustawami.

§ 117

Tryb przygotowania i uchwalenia budżetu państwa określa ustawa.

§ 118

Uchwalony przez Riigikogu budżet państwa wchodzi w życie z początkiem roku budżetowego. Jeżeli budżet państwa nie zostanie uchwalony przez Riigikogu przed początkiem roku budżetowego, zezwala się na dokonywanie wydatków miesięcznych w wysokości $\frac{1}{12}$ części wydatków budżetu roku poprzedniego.

§ 119

Jeżeli budżet państwa nie zostanie uchwalony przez Riigikogu w ciągu 2 miesięcy od początku roku budżetowego, Prezydent Republiki zarządza przedterminowe wybory do Riigikogu.

Rozdział IX

Stosunki międzynarodowe i umowy międzynarodowe

§ 120

Tryb utrzymywania stosunków Republiki Estońskiej z państwami obcymi i organizacjami międzynarodowymi określa ustawa.

§ 121

Riigikogu ratyfikuje i wypowiada umowy Republiki Estońskiej:

- 1) które zmieniają granice państwa;
- 2) które, dla nabrania mocy prawnej, wymagają uchwalenia, zmiany lub uchylecia ustaw Estonii;
- 3) na podstawie których Republika Estońska przylączy się do organizacji międzynarodowych lub sojuszy;
- 4) na podstawie których Republika Estońska przyjmuje na siebie zobowiązania wojskowe lub finansowe;
- 5) które przewidują ratyfikację.

§ 122

Lądowa granica Estonii jest ustalona Tartuskim Traktatem Pokojowym z 2 lutego 1920 roku i innymi międzynarodowymi traktatami o granicach. Granicę morską i powietrzną Estonii ustala się na podstawie konwencji międzynarodowych.

Ratyfikacja traktatów o zmianie granic państwowych Estonii wymaga większości $\frac{2}{3}$ głosów członków Riigikogu.

§ 123

Republika Estońska nie zawiera umów międzynarodowych, które są sprzeczne z Konstytucją.

Jeżeli ustawy lub inne akty prawne Republiki Estońskiej są sprzeczne z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, stosuje się postanowienia umów międzynarodowych.

Rozdział X

Obrona państwa

§ 124

Obywatele Estonii obowiązani są brać udział w obronie państwa na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

Osoby, które z powodów religijnych lub przekonań moralnych odmawiają służby w Siłach Obrony, obowiązane są odbyć służbę zastępczą w trybie przewidzianym w ustawie.

Jeżeli ustawa, z powodu specyfiki służby, nie stanowi inaczej, to osoby odbywające służbę w Siłach Obrony i służbę zastępczą korzystają ze wszystkich konstytucyjnych praw i wolności określonych w § 8 ust. 3 i 4, § 11–18, § 20 ust. 3, § 21–28, 32, 33, 36–43, § 44 ust. 1 i 2 oraz § 49–51. Sytuację prawną osób odbywających służbę w Siłach Obrony i służbę zastępczą określa ustawa.

§ 125

Osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową nie mogą pełnić żadnej państwowej funkcji z wyboru bądź mianowania ani uczestniczyć w działalności jakiegokolwiek partii politycznej.

§ 126

Organizację obrony państwa określa ustawa o obro- nie państwa w czasie pokoju i ustawa o obronie pań- stwa w czasie wojny.

Podstawy organizacyjne Sił Obrony i organizację obrony państwa określa ustawa.

§ 127¹⁰

Najwyższym zwierzchnikiem obrony państwa jest Prezydent Republiki.

Rada Obrony Państwa przy Prezydencie Republiki jest organem doradczym, a jej skład i zadania okre- śla ustawa.

§ 128¹¹

Riigikogu wprowadza, na wniosek Prezydenta Re- publiki, stan wojenny, mobilizację i demobilizację oraz podejmuje decyzje o wykorzystaniu Sił Obro- ny do wypełnienia międzynarodowych zobowiązań Państwa Estońskiego.

W wypadku agresji skierowanej przeciwko Repub- licy Estońskiej Prezydent Republiki, nie czekając na uchwałę Riigikogu, wprowadza stan wojenny i mo- bilizację.

¹⁰ § 127 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

¹¹ § 128 w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie konstytucji Republiki Estońskiej, uchwaloną 13 kwietnia 2011 r.

§ 129

W wypadku zaistnienia niebezpieczeństwa zagraża- jącego konstytucyjnemu ustrojowi Estonii, Riigiko- gu może, na wniosek Prezydenta Republiki lub Rzą- du Republiki, większością głosów swoich członków wprowadzić stan wyjątkowy w całym państwie na okres do trzech miesięcy.

Skutki prawne wprowadzenia stanu wyjątkowego określa ustawa.

§ 130

W okresie stanu wyjątkowego lub stanu wojenne- go, w interesie bezpieczeństwa państwa i porząd- ku publicznego, w przypadkach i trybie określonym w ustawie, prawa i wolności jednostki mogą zostać ograniczone i mogą zostać na nią nałożone obowiąz- ki. Nie można ograniczyć praw i wolności okreśło- nych w § 8, 11–18, 20 ust. 3, § 22, 23, § 24 ust. 2 i 4, § 25, 27, 28, § 36 ust. 2, § 40, § 41, 49 i § 51 ust. 1 Konstytucji.

§ 131

W okresie stanu wyjątkowego lub stanu wojen- nego nie przeprowadza się wyborów do Riigikogu, wyborów Prezydenta Republiki, wyborów do rad samorządowych, a ich kadencja nie może ulec za- kończeniu.

Kadencja Riigikogu, Prezydenta Republiki i rad sa- morządowych ulega przedłużeniu w okresie stanu wy- jątkowego lub stanu wojennego, albo w ciągu 3 mie- sięcy od dnia ich zakończenia. Wybory zarządza się wówczas w ciągu 3 miesięcy od dnia zakończenia sta- nu wyjątkowego lub stanu wojennego.

Rozdział XI

Kontrola państwową

§ 132

Kontrola państwowa jest niezależnym organem państwowym, sprawującym kontrolę nad działal- nością gospodarczą.

§ 133

Kontroli państwowej podlega:

- 1) działalność gospodarcza urzędów państwo- wych, przedsiębiorstw państwowych i innych organizacji państwowych;
- 2) wykorzystanie i stan majątku państwowego;

- 3) wykorzystanie i zarządzanie majątkiem państwowym przekazany w władanie samorządom lokalnym;
- 4) działalność gospodarcza przedsiębiorstw, w których państwo ma więcej niż połowę głosów określonych udziałami i akcjami lub przedsiębiorstw, których kredyty bądź zobowiązania wynikające z umów gwarantuje państwo.

§ 134

Kontrolą państwową kieruje Kontroler Państwowy, powoływany i odwoływany przez Riigikogu na wniosek Prezydenta Republiki.

Kadencja Kontrolera Państwowego trwa 5 lat.

§ 135

Kontroler Państwowy corocznie przedkłada Riigikogu sprawozdanie o wykorzystaniu i stanie majątku państwa w minionym roku budżetowym dla debaty w Riigikogu nad sprawozdaniem o wykonaniu budżetu państwa.

§ 136

Kontroler Państwowy może uczestniczyć w posiedzeniach Riigikogu z prawem zabierania głosu w sprawach, które wchodzą w zakres jego obowiązków.

W zakresie kierowania swym urzędem Kontroler Państwowy posiada takie same uprawnienia, jakie wedle ustawy przysługują ministrowi kierującemu ministerstwem.

§ 137

Tryb zorganizowania kontroli państwowej określa ustawa.

§ 138

Kontroler Państwowy może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kancelarza Sprawiedliwości i za zgodą większości członków Riigikogu.

Rozdział XII

Kancelarz Sprawiedliwości

§ 139

Kancelarz Sprawiedliwości jest niezawisłym funkcjonariuszem, który realizuje nadzór nad zgodnością ustawodawczych i wykonawczych aktów władzy

państwowej i samorządów lokalnych z Konstytucją i ustawami.

Kancelarz Sprawiedliwości analizuje przedłożone mu wnioski w sprawie zmian ustaw, uchwalenia nowych ustaw, a także wnioski o pracy urzędów państwowych, a w razie konieczności, przedkłada sprawozdanie Riigikogu.

W przypadkach przewidzianych § 76, 85, 101, 138 i 153 Konstytucji, Kancelarz Sprawiedliwości przedkłada Riigikogu wnioski o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej członka Riigikogu, Prezydenta Republiki, członka Rządu Republiki, Kontrolera Państwowego, Przewodniczącego lub członka Sądu Państwowego.

§ 140

Kancelarza Sprawiedliwości mianuje Riigikogu na wniosek Prezydenta Republiki na 7 lat.

Kancelarz Sprawiedliwości może zostać usunięty ze stanowiska tylko na podstawie orzeczenia sądu.

§ 141

W zakresie kierowania swym urzędem Kancelarz Sprawiedliwości posiada takie same uprawnienia, jakie wedle ustawy przysługują ministrowi kierującemu ministerstwem.

Kancelarz Sprawiedliwości może uczestniczyć z prawem zabierania głosu w posiedzeniach Riigikogu i Rządu Republiki.

§ 142

Jeżeli Kancelarz Sprawiedliwości uzna, że akt władzy ustawodawczej lub wykonawczej albo samorządu lokalnego jest sprzeczny z Konstytucją lub ustawą, zwraca się do organu, który wydał ów akt o uzgodnienie go z Konstytucją lub ustawą w ciągu 20 dni.

Jeżeli w ciągu 20 dni taki akt nie zostanie uzgodniony z Konstytucją lub ustawą, Kancelarz Sprawiedliwości przedkłada Sądowi Państwowemu wniosek o orzeczenie nieważności tego aktu.

§ 143

Kancelarz Sprawiedliwości przedstawia corocznie Riigikogu sprawozdanie o zgodności z Konstytucją i ustawami aktów wydanych przez władzę ustawodawczą i wykonawczą oraz przez samorządy lokalne.

§ 144

Pozycję prawną Kancelarza Sprawiedliwości i tryb pracy jego kancelarii określa ustawa.

§ 145

Kanclerz Sprawiedliwości może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Prezydenta Republiki i za zgodą większości członków Riigikogu.

Rozdział XIII Sądy

§ 146

Sprawiedliwość jest wymierzana tylko przez sądy. Sądy są niezawisłe w swej działalności i wymierzają sprawiedliwość zgodnie z Konstytucją i ustawami.

§ 147

Sędziowie są mianowani dożywotnio. Przesłanki i tryb odwoływania sędziów ze stanowiska określa ustawa.

Sędzia może zostać odwołany tylko na podstawie orzeczenia sądu.

Sędziowie nie mogą pełnić, oprócz przypadków przewidzianych w ustawie, żadnych innych funkcji z wyboru bądź mianowania.

Gwarancje niezawisłości i pozycję prawną sędziów określa ustawa.

§ 148

System sądów obejmuje:

- 1) sądy powiatowe, miejskie i administracyjne;
- 2) sądy okręgowe;
- 3) Sąd Państwowy.

Ustawa może przewidywać utworzenie sądów szczególnych dla rozpatrywania spraw sądowych niektórych kategorii.

Tworzenie sądów wyjątkowych jest niedopuszczalne.

§ 149

Sądy powiatowe, miejskie i administracyjne są sądami pierwszej instancji.

Sądy okręgowe są sądami drugiej instancji i rozpatrują w trybie apelacyjnym orzeczenia sądów pierwszej instancji.

Sąd Państwowy jest najwyższym sądem w państwie i rozpatruje orzeczenia sądów w trybie kasacyjnym. Sąd Państwowy jest również sądem sprawującym nadzór konstytucyjny.

Strukturę sądów i postępowanie przed sądami określa ustawa.

§ 150

Przewodniczący Sądu Państwowego jest powoływany przez Riigikogu na wniosek Prezydenta Republiki.

Członkowie Sądu Państwowego są powoływani przez Riigikogu na wniosek Przewodniczącego Sądu Państwowego.

Inni sędziowie są powoływani przez Prezydenta Republiki na wniosek Sądu Państwowego.

§ 151

Tryb sprawowania przedstawicielstwa, obrony, oskarżenia państwowego i nadzoru nad praworządnością w postępowaniu sądowym określa ustawa.

§ 152

Przy rozpatrywaniu spraw sąd nie stosuje żadnych ustaw lub innych aktów prawnych sprzecznych z Konstytucją.

Sąd Państwowy orzeka nieważność ustawy lub innego aktu prawnego sprzecznego z postanowieniami lub duchem Konstytucji.

§ 153

W okresie piastowania urzędu sędzia może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Sądu Państwowego i za zgodą Prezydenta Republiki.

Przewodniczący i członkowie Sądu Państwowego mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kanclerza Sprawiedliwości i za zgodą większości członków Riigikogu.

Rozdział XIV Samorząd lokalny

§ 154

Wszystkie sprawy lokalne są rozstrzygane i regulowane przez samorządy lokalne działające niezależnie w ramach obowiązującego prawa.

Na samorządy lokalne można nakładać obowiązki tylko na podstawie ustawy lub za ich zgodą. Wydatki związane z wykonywaniem obowiązków państwowych nałożonych na samorządy lokalne są pokrywane z budżetu państwa.

§ 155

Jednostkami samorządów lokalnych są powiaty i miasta.

Inne jednostki samorządów lokalnych można utworzyć na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

§ 156

Organem przedstawicielskim samorządu lokalnego jest rada, wybierana w wolnych wyborach na 4 lata. Zgodnie z ustawą okres pełnomocnictwa rady można skrócić w związku z połączeniem lub podziałem jednostek terytorialnych samorządu terytorialnego lub niezdolnością do działania rady. Wybory są powszechne, równe i bezpośrednie. Głosowanie jest tajne¹².

W wyborach do rad samorządowych, na warunkach przewidzianych w ustawie, prawo wyborcze przysługuje osobom, które ukończyły 18 lat i stale zamieszkują na terytorium danej jednostki samorządu.

§ 157

Samorząd lokalny posiada własny budżet, którego zasady i tryb tworzenia określa ustawa.

Samorząd lokalny ma prawo w ramach ustaw do ustalania i ściągania podatków, a także nakładania powinności.

§ 158

Zmiana granic jednostek samorządów lokalnych dopuszczalna jest po zasięgnięciu opinii zainteresowanych samorządów.

§ 159

Samorządy lokalne mają prawo tworzyć związki i wspólne instytucje z innymi samorządami lokalnymi.

§ 160

Tryb działania samorządów lokalnych i nadzór nad ich działalnością określa ustawa.

Rozdział XV Zmiana Konstytucji

§ 161

Prawo przedstawiania projektu zmiany Konstytucji przysługuje co najmniej jednej $\frac{1}{3}$ członków Riigikogu i Prezydentowi Republiki.

Zmian Konstytucji nie można inicjować ani dokonywać w okresie stanu wyjątkowego lub stanu wojennego.

§ 162

Rozdział I Konstytucji „Zasady ogólne” i rozdział XV „Zmiana Konstytucji” mogą zostać zmienione tylko w drodze referendum.

¹² Ust. 1 § 156 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 25 lutego 2003 r.

§ 163

Konstytucję można zmieniać ustawą, która została przyjęta:

- 1) w drodze referendum;
- 2) przez dwa kolejne składy Riigikogu;
- 3) przez Riigikogu w sytuacji pilnej konieczności.

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji jest rozpatrywany w Riigikogu w trzech czytaniach, przy czym między pierwszym a drugim czytaniem musi upłynąć co najmniej 3 miesiące, a między drugim a trzecim czytaniem co najmniej miesiąc. O trybie przyjęcia zmiany Konstytucji rozstrzyga się w trzecim czytaniu.

§ 164

Dla przedłożenia projektu o zmianie Konstytucji pod referendum wymagana jest zgoda większości $\frac{2}{3}$ członków Riigikogu. Referendum przeprowadza się nie wcześniej niż w ciągu 3 miesięcy od dnia uchwalenia przez Riigikogu odpowiedniej rezolucji.

§ 165

W przypadku zmiany Konstytucji przez dwa kolejne składy Riigikogu, projekt ustawy o zmianie Konstytucji musi otrzymać poparcie większości członków Riigikogu.

Jeżeli kolejny skład Riigikogu w pierwszym czytaniu większością $\frac{2}{3}$ głosów swoich członków przyjmie bez poprawek projekt zmiany Konstytucji, który otrzymał poparcie większości członków Riigikogu poprzedniej kadencji, to ustawę o zmianie Konstytucji uznaje się za uchwaloną.

§ 166

Uchwałę o rozpatrzeniu projektu ustawy o zmianie Konstytucji w trybie pilnej konieczności podejmuje Riigikogu większością $\frac{2}{3}$ głosów. Uchwalenie ustawy o zmianie Konstytucji wymaga w takim przypadku większości $\frac{2}{3}$ głosów wszystkich członków Riigikogu.

§ 167

Ustawa o zmianie Konstytucji jest ogłaszana przez Prezydenta Republiki i wchodzi w życie w terminie przez siebie określonym, lecz nie wcześniej niż w 3 miesiące od jej ogłoszenia.

§ 168

Propozycja zmiany Konstytucji dotycząca tej samej sprawy nie może być ponownie przedłożona przed upływem roku od daty odrzucenia poprzedniego projektu w referendum lub przez Riigikogu.

Ustawa o uzupełnieniu Konstytucji Republiki Estonii¹³

Naród Estonii, na podstawie § 162 Konstytucji, w referendum przeprowadzonym 14 września 2003 roku w sprawie uzupełnienia Konstytucji Republiki Estonii przyjął następującą ustawę:

¹³ Ustawę ogłoszono postanowieniem nr 447 Prezydenta Republiki z dnia 5 października 2007 r.

§ 1. Estonia może przynależeć do Unii Europejskiej, opierając się na zasadniczych podstawach Konstytucji Republiki Estonii.

§ 2. W trakcie przynależności Estonii do Unii Europejskiej należy stosować Konstytucję Republiki Estonii, uwzględniając prawa i obowiązki wynikające z umowy integracyjnej.

§ 3. Niniejszą ustawę można zmienić tylko poprzez referendum.

§ 4. Niniejsza ustawa uprawomocni się po trzech miesiącach od jej ogłoszenia.